

Milic R. Majstorović, urednik »Narodne prosvete«:

Naše shvatanje

Milic R. Majstorović,
urednik »Narodne prosvete«.

Pitanje o prirodi, o ideji nacije interesuje svakog nacionalistu, naročito učitelja nacionalistu. Jer nacija postoji kao naročita, originalna istorijska snaga. Ona nije nešto apstraktno. Nacija je stvarni, konkretni, duhovni organizam, živo stvaralačko načelo.

Nacionalna svest je sastavni deo našega duhovnog života: kroz nju mi osećamo duh nacije.

Mi se osećamo kao članovi nacije samo zato, što stvarno pripadamo naciji kao živom duhovnom organizmu.

Nije nacija za nas pojava, fenomen, a nije ni epifenomen, transcendentna realnost; nacija je za nas jedan prius, koji postoji pre naše svesti i nezavisno od naše svesti. Nacija nije plod naše svesti i volje, već nacija uslovljava našu svest i volju.

Nacionalni duh se niti iscrpljuje, niti osiromašava nikakvim pojavama. Nacionalni duh je živo stvaralačko načelo. On se upoznaje preko izučavanja nacionalnog stvaralaštva, koje je objektivirano u produktima: umetnosti, eposa, lirike, običaja i jezika. Na tom materijalu se i vaspitava nacionalna svest, razvija ljubav prema otadžbini. Instinkt ljubavi prema otadžbini vaspitavanje prelazi u svest, a svest u samosvest. To je baza nacionalnog stvaralačkog razvika.

Nacija je i natsvesni instinkt koji se rođenjem na svet donosi. Od instinkta postaje svest, zatim prelazi postupno u dubinu, postaje neka vrsta erosa, koji duši daje krila da ova postaje svesna svoga jedinstva sa drugima. Na taj način svaka ličnost realno izlazi iz sebe.

No iako se nacionalni duh stihski reflektuje u raznim oblicima stvaralaštva, ipak on nije ni jedan od tih oblika stvaralaštva. On je subjekat svih vrsta stvaralaštva.

Nacionalni duh se ispoljava i u postojanju raznih vrsta heroja, heroja duha, morala, religije. Eto zašto svaka nacija ima svoje heroje i zašto ih obožava. U njima je otevoljen sirov etnografski materijal, misija narodna.

Postoji vera u poziv nacije u svetu. Svaka nacija hoće da ostvari neku misiju u svetu. Ali ta misija ne sme da prelazi u nacionalnu isključivost.

Država je naročita manifestacija nacije, ma da je i država naročito organsko načelo.

Nacionalni duh teži da se izrazi u nacionalnoj državi. Zato se države ne stvaraju dogovorima, ni klasnim interesima, već narodnost hoće svoju državu kao samostalno istorisko biće, originalno i neponovljivo. Po svome jeziku i poreklu sve su države nacionalne.

Država je organizovana nacija. Država je velika kulturna vrednost, jer oha održava stvarnu vezu vremena i života nacije. Država je duhovna svojina nacije. Zato svaki nacionalni čovek oseća državu u sebi. Zato je i Jugoslavija nama draga kao jugoslovenska država u kojoj naša narodnost ima svoj dom.

Kroz državu i naciju mi ispunjavamo velike zadatke vremena. Kroz njih snosimo odgovornost i pred pretcima i pred potomcima, jer njihov duh kroz nas govori.

Marksistički internacionalizam istakao je najgrublju neistinu: »Proleterci nemaju otadžbine«. Ali i pored svih neistina i grubosti nemoguće je ubiti nacionalno osećanje u proletaru, jer ono je jače od svih njegovih klasnih interesa, sve njegove stvarne klasne psihologije. Najbolji su dokaz međunarodni konflikti u kojima nema sioje između proletarijata raznih država.

Nacionalni duh stvara i svoju kulturu. Nema klasnih kultura samo postoje nacionalne kulture. Između čoveka i čovečanstva stoji nacija. Mi u opštem kulturnom radu učestvujemo kao članovi nacije, a ne kao članovi porodice ili klase.

Ponavljamo, nacionalno kulturno stvaralaštvo najbolje je ispoljeno u jeziku; jezik je odbleak stvaranja narodne duše. Tako isto i u religiji. Pojave religioznog sinkretizma samo potvrđuju pravilo. Sve čovečanske religije po sadržaju ostale su nacionalne po usvajanju. I samo istorisko hrišćanstvo se ostvarilo nacionalno; pomesne cerkve to utvrđuju.

U nauci, filozofiji i tehnici ispoljavaju se osobine duha nacije. Dakle, sve kulturno stvaralaštvo, koje daje kulturne vrednosti, i konkretno je i nacionalno.

Zato se mi i borimo za jugoslovensko nacionalno stvaralaštvo, jer stvaralaštvo je samo nacionalno i u nacionalnom duhu; produkcije suprotne njemu ne idu u stvaralaštvo, mogu u najbolju ruku doći samo u »kritiku«.

Zato se mi borimo i protiv kosmopolitizma i internacionalizma, jer oni stvarno negiraju naciju na račun mehaničkog čovečanstva, jer odbacuju nacionalno stvaralaštvo na račun jedne apstraktne, zamišljene, klasne kulture kojoj se klanjaju kao fetišu. Mi se moramo boriti protiv sviju onih kojih većito hoće da podražavaju tuđem, koji hoće tuđe recepte da usvajaju za svoje misli; mi se moramo boriti protiv većitog tutorstva tuđe kulture, protiv većitog učenitstva, koje koči naše nacionalno stvaralaštvo, koje ne dopušta da se razvijaju naše originalne kulturne vrednosti. Mi moramo da radimo u jugoslovenskom nacionalnom duhu, jer tek u tom duhu može biti plodonosnih rezultata. Mi se, naposljetku, moramo boriti protiv mnogih tuđih »istina«, tuđih predrasuda, jer samo na tlu naše nacije — koja je i naš najveći kulturni cilj — kroz njen pravi a ne nametnuti duh, mi možemo nešto originalno i novo stvarati, nešto što nas uzdiže iznad svakidašnjice i uznosi u večnost. Najzad, i pedagoško stvaralaštvo ako ne bude u jugoslovenskom nacionalnom duhu, ono će uvek biti tuđa bleđa kopija, sekcija neke nama tuđe kulture.

Put nacionalnog stvaralaštva je najteži ali i najbolji put. Zato mi njime i idemo.

Demagogija hodi u klasje, denuncijantstvo najde pota, da se raspase, nezaupanje i neiskrenost preži za svakim korakom. Le malokje se srećamo z vero v iskrenost i poštenost učiteljskih stelnjenj.

Kakor druge, pade tudi letošnja skupščina v dobo učiteljskega boja za svojo poštenost in za realiziranje njegovih stremljenj po duhovni preobrazbi naroda. Znaki so tu, da je vrhunec tega boja že prečel in da je začelo prdirati prepričanje o iskrenosti in poštenosti stremljenj učiteljstva: Cujejo se že glasovi, ki poudarjajo važnost učiteljevega poslanstva. In morda ni daleč čas, ko se bo uveljavila zahteva po odstranitvi vsch nepo-

Andrej Skulj:

Naš tisk

Andrej Skulj,
urednik »Učiteljskega tovariša«.

Jugoslovenski narodni učitelj je prvi začutil potrebo skupnosti in edinstva. Viden znak tega iskrenega čutenja je bil kongres jugoslovenskega učiteljstva v Beogradu dne 18. junija 1920., kjer je bil položen temelj enotni, vso državo obsegajoči učiteljski organizaciji, ki je nesporno prva in najjača strokovna organizacija v državi.

V letu 1920. osnovano organizacijo je jugoslovensko učiteljstvo z vso vneto utnjevalo, poglobljalo in izpopolnjevalo. Danes obsega naša stanovska organizacija vse banovine in združuje do malega vse učiteljstvo narodnih šol.

Stremljenje vseh narodnih učiteljev je bilo nekđaj kakor tudi danes to, da se naša skupna organizacija čim bolj utrdi in izpopolni, da prinese čim večje koristi stanu, prosveti naroda in jakosti države.

Delo, ki so ga izvršili v teku 13 let naši organizacijski predstavniki in zavedni stanovski poborniki, je ogromno ter vredno vsega priznanja, ne le v pogledu koristi za napredek našega stanu in razvoj narodnega šolstva, ampak tudi v veliki meri za kulturni dvig in duhovno zedinjenje našega naroda. Saj so bili in so danes učitelji s svojo skupno in edinstveno, vso državo obsegajočo organizacijo, najboljši vzgled skupnega in vzajemnega dela in s tem najiskrenjši poborniki narodnega in državnega edinstva.

Započeto delo hoće sedanja in bodoća generacija nadaljevati in se posluževati vsch sredstev in pripomočkov, da bo na postavljenih temeljih zrastle kar najjača in nerazrušljiva stavba stanovskega edinstva in zavesti.

Pravijo, da je tisk osma velesila. Te velesile se je vedno posluževala učiteljska organizacija, da razširi in utrdi svoje organizacijske postojanke ter pribori stanu ono pozicijo, ki mu je za izvršitev velikih in odgovornih nalog nujno potrebna. V času, ko so tvorile organizacijo »Jugoslovenskega učiteljskega udruženja« poverjenitstva, pet po številu, je bil organizacijski tisk dokaj razširen, vendar brez medsebojne povezanosti. Ob času drugega kongresa UJU, ki se je vršil v dnech od 5. do 7. avgusta 1923. v Ljubljani, so izhajali nastopni učiteljski stanovski in prosvetni listi: »Narodna Prosveta«, osrednje glasilo »Jugoslovenskega učiteljskega udruženja v Beogradu«, »Učiteljski list«, glasilo »Zveze jugoslovenskih učiteljskih društev v Trstu«.

Poverjenitstva so izdajala nastopne liste: »Jedinstvo« za poverjenitstvo v Zagrebu; »Pokret« za poverjenitstvo v Splitu in »Učiteljski tovariš« za poverjenitstvo v Ljubljani.

Pedagoški, strokovni in prosvetni tisk je bil zastopan v naslednjih listih in revijah: »Učitelj«, pedagoški in znanstveni organ »Udruženja jugoslovenskega učiteljstva v Beogradu«; »Napredak«, pedagoška smotra v Zagrebu; »Popotnik«, pedagoško znanstveni list v Ljubljani; »Školski Pokret«, mesečni pedagoški časopis, Leskovec (Srbija); »Učiteljska Iskra«, prosvetno šolski časopis, Kragujevac; »Prosvetni Pregled«, glasnik za školu i društvo, Novi Sad; »Prosvjeta« organ društva »Prosvjeta« Sarajevo; »Hrvatski Učiteljski Dom«, glasilo Hrv. Ped. Knjiž. Zbora, Hr. Učiteljske štednje, Zagreb; »Učiteljski vesnik« za potrebo škole i učitelja, Novi Sad; »Prosvetni Radnik«, organ »Učiteljskog Akcionarskog društva, Zavičaj«, Skoplje; »Nova škola« prosvetni časopis, Sarajevo; »Učiteljska Zadruga«, glasnik »Učiteljske Zadruge«, Beograd.

Z reorganizacijom našega udruženja, z ukinutvijo poverjenitstev in z osnovanjem bano-

klicanih rok od dela, ki je poverjeno učiteljstvu.

Da pride do tega, je treba najti izgubljeno zaupanje; da se zaupanje spet najde, je treba odstraniti vse, kar je temu zaupanju stavilo zapreke. Skupščinske jasne in neprikrite ter nesebične besede bodo morale prepričati vsakogar, ki je dobre volje, da je učiteljevo poslanstvo sveto za narod in domovino, ter da se tega poslanstva učitelj tudi zaveda.

Vsakemu je odprta pot v našo delavnico. Pride naj in naj sodi.

Po sodbi bo morda vendar prišla doba miru, ki smo jo potrebni za izvrševanje svojega poslanstva.

vinskih sekcij so nastale tudi izpremembe v stanovskem tisku. Zaradi nastalih izprememb se je število listov in revij skrčilo in to najveć iz gospodarskih razlogov. Trenutno nimamo točnega pregleda o sedanjem stanovskom tisku. Poleg ljubljanske sekcije imata svoji glasili še dve sekciji. Centralno glasilo je »Narodna Prosveta«.

Med najstarejše obstojeće strokovne učiteljske liste moramo šteti glasilo ljubljanske sekcije UJU »Učiteljski tovariš«, ki izhaja že 74. leto in je hkrati najstarejši slovenski list.

Ker je nadaljnji razvoj in jakost naše organizacije v veliki meri odvisna od stanovskega tiska, je nujno potrebno, da posvetimo temu vprašanju v bodoće vso pažnjo. Kako bo smotreno in plodonosno izvesti organizacijo našega stanovskega, pedagoškega in strokovnega, pa tudi mladinskega tiska, je vprašanje, ki ga bo treba rešiti z vso skrbjo in preudarnostjo.

Dotakniti se hoćem tega vprašanja le toliko, da opozorim tovariše na važnost zadeve in zbudim za stvar zanimanje v svrhu razmišljanja in diskusije, za čim prjšnjo in boljšo rešitev te važne naloge.

Ako pregledamo vrste organiziranega učiteljstva po banovinah in premotrimo organizacijo zavest, se nam jasno pokaže, da je ta jača tam, kjer ima, ali je imelo učiteljstvo svoj stanovski tisk. To je povsem naravno, saj je tisk ona sila, ki budi in bodri, vez, ki druži in odpira nove poglede ter odkriva potrebe stanu, šole in narodne prosvete.

Naša organizacija bo popolna in jaka le tedaj, kadar bodo posamezne jedinice, ki tvorijo Udruženje, to so predvsem banovinske sekcije s svojimi društvima, prežete globoke stanovske zavesti. Jake in delovne sekcije z zavednim in poštvovalnim članstvom bomo vzgojili le tedaj, če bo imela vsaka sekcija dobro organiziran tisk, svoje glasilo. Brez tega je uspešno delo sekcije in v njej včlanjenih društev skoraj izključeno. Le sekcija, ki ima svoje glasilo, s katerim druži včlanjena društva in člane, je homogena, kreпка jedinica v Udruženju. Marsikatera trenja in nesporazumljenja, ki se prenašajo na Udruženje, bi se omilila in izravnila potom tiska, razjasnile bi se marsikaterne zadeve, ki so najvećkrat lokalnega značaja.

Vujica Petković, urednik »Učitelja«.

Da bi pa mogla glasila sekcij premagati gospodarske teškoće in da bi vse članstvo sekcije list prejemalo, bi bilo potrebno izvesti obvezno naročeno stanovskega glasila. Naročnino bi pobirala sreska društva s članarino, kakor je to n. pr. izvedeno z velikim uspehom v dravski banovini. Da pokažemo edinstvo organizacije tudi s stanovskim tiskom, bi bilo prav dobro, da bi imeli stanovski listi sekcij enako ime.

Z izvedbo organizacije tiska po banovinskih sekcijah bi bilo potrebno pristopiti k organizaciji osrednjega glasila »Jugoslovenskega učiteljskega udruženja«, ki naj bo organ vsega učiteljstva v državi. S tako reorganizacijom stanovskega tiska bi povežali trdno posamezna društva in po njih članstvo v sekcijah in te s centralnim glasilom v enotno državno organizacijo.

Za organizacijo pedagoškega, gospodarskega in narodno-prosvetnega tiska bi bilo potrebno osnovati centralno glasilo, moćno pedagoško-znanstveno-gospodarsko in narodno-prosvetno revijo. To bi bila vez našega kulturno-pedagoškega i duhovnega ujedinjenja. To glasilo bi moralo biti obvezno za vse članstvo Udruženja, kar je izvedljivo na isti način kakor smo povedali pri stanovskem glasilu. Ako hoćemo resnične organizacije našega skupnega dela na šolskem, kulturno-prosvetnem i gospodarskem polju, je nujno, da o tem govorimo.

Z organizacijom mladinskega tiska je začela sekcija za dravsko banovino s tem, da je ustanovila Mladinsko matico, ki izdaja mladinski list »Naš rod« in po štiri mladinske

Josip Ribičić:

Nova pota

Globoke psihicne i gospodarske bolezni, ki jih je ustvaril povojni čas, so priklicale nervozno in eksplozivno ozračje v vsch plasteh narodov. Vodstva narodov in posameznih skupin se od postanka bolezni vsak dan bolj zavedajo opasnosti tega eksplozivnega ozračja ter iščejo vzroke in lek boleznim. Ali medtem ko so dognali diagnozo, leka niso našli. Nesporno se je ugotovilo, da tiči vzrok v mentaliteti starih orijentacij, ki se nikakor niso hotele ali ne mogle prilagoditi novim, ki jih zahteva naša doba. Narodni, vajeni patriarhalne ustaljenosti, se nikakor niso mogli prilagoditi dinamiki novega časa. Se hujše nego druge, pa je čas prehitel nas Jugoslovane. Iz ozkih domaćih kolovozov smo nenadoma stopili na široko cestu, vodeću v svet, katera široko odpira pot valovom, ki butajo ob stene trdnjav drugih ustaljenih narodov; iz ozke perspektive domaćega zvonika se nam je nenadoma odprl pogled v svet širokih konceptov. Obstali smo in se zamajali. Objel nas je občutek nesigurnosti in provizoričnosti in vse delo in nehanje naše okolice je dobilo izraz negotovosti in provizoričnosti. Gospodarske i politične krize so ustvarile še psihicno krizu, ki ji stari rod ni kos.

Lek temi boleznim se je iskal povsod, kjer se je bolezen pojavila. Ali vsa zdravila so odpovedala. In zdravniki so prišli do prepričanja, da je bolno telo že nedovzetno za zdravila. Treba je prepustiti telo da polagoma raspade, ker je že preživelo svoj čas. Zmagalo je prepričanje, da bo psihicne i gospodarske bolezni prenesel in prebolel le nov rod — rod čiste i idealne mladine nove dobe. Le iz take mladine bodo vstali ljudje širokega obzorja i moćnih živcev, le iz te mladine bodo vstale sile, ki bodo zrušile vse, kar zadržuje in ovira stremljenja i dinamiko novega časa.

O potrebi preorientacije i prevzgoje mladine so si vsi poklicani i nepoklicani edini. Le v tem si niso edini, s kakšnimi sred-

stvi naj se mladina prevzgoji. Velika većina izbira sredstva zunanjih i prehodnih vrednosti i zbira mladino okrog krićavih oblika, ki jim manjka notranja vsebina.

Le manjšina poklicanih je prepričanja, da je mladini treba notranja preorientacija, ki izvira iz duhovnega prepričanja.

Josip Ribičić,
urednik »Našega roda«.

Med to manjšino spada učiteljski stan. Instinktivno čuti, da nekaj ni prav na tem, kar ima korenine v preteklosti; z dneva v dan se prepričuje, da je treba mladim dušam povsem nove hrane; od pogovora do pogovora, od sestanka do sestanka se trudi določiti i najti s pomoćju lastne preizobrazbe novih vzgojnih sredstev, ki naj privedejo mladino v nov čas pripravljeno i vsidrano.

Žal se ta stremljenja ne vrše neovirano. Pri iskanju novih potov svojega poslanstva, pri naporu, da bi združilo vse svoje sile brez razlike naziranja v eno, enotno smer, naletava učiteljstvo na ovire, ki groze zrušiti njegov ideal i ga potisniti v vrsto kruhorbocev, ki jim bo lebdel pred očmi le lastni obstanak.

knjižice letno za svoje člane. Trud je rodil do sedaj prav povoljne uspehe. Kljub nastalim gospodarskim težkočam se zbira leto za leto večji krog dece okrog »Mladinske matice«.

»Jugoslovensko učiteljsko združenje« je začelo izdajati mladinski list »Jugoslovenec«, ki se razveseljuje širini po vsej državi.

V organizaciji mladinskega tiska nas čakajo še velike naloge. Ne smemo pa prezreti tudi prosvetno-vzgojnega tiska za narod, kateremu bo treba posvetiti vso skrb, ako hočemo narod z uspehom izobraževati.

Dušan Bogunović (Zagreb):

Učitelj kot kulturno nacionalni delavec

Prispevek k vprašanju nar. izobraževanja.

V članku »Učitelj kot politična osebnost«, ki je izšel v Vašem listu, sem poudaril mišljenje, da bi moralo iti učiteljstvo samostojno v politično borbo ali pa vstopiti v tako stranko, ki odgovarja ideologiji JUU in, ki jamči, da bi prišlo učiteljstvo do števila odgovarjajočega položaja.

Poudaril sem tudi razloge in sicer glavni razlog, da brez kulture (prosvetnosti) ni Jugoslavije in jugoslovenstva in da je treba ta problem rešiti s prosveto, a drugo z izmenjavo generacije in da zavzemata pri tem najvažnejšo vlogo

šola — učitelj

kot prva faktorja, ki poleg roditeljev formirata dušo in telo danes otroka, a jutri aktivnega in odgovornega državljana Jugoslavije. Oni, ki to ustvarja, mora priti do izraza na onih mestih, kjer se odloča o vsem, torej tudi o prosveti, to sta

parlament in senat.

Še bolj nego politično življenje, tangira učiteljstvo drugo delovno polje, o katerem je treba spregovoriti s posebno pazljivostjo, ne z ozirom na državno organizacijo, nego z ozirom na našo stanovsko organizacijo, to je

učitelj kot kulturno-nacionalni delavec.

Problem narodnega izobraževanja prehaja pri vseh narodih sveta, a posebno pri onih ki so sodelovali v svetovni borbi, v najvažnejša in najdelikatnejša vprašanja v območju narodno - državnega življenja. Ta problem zahteva čim hitrejšo, razumljivejšo in sistematično rešitev.

Današnja generacija je povojna generacija. Oslabljen je etično in zdravstveno zaradi dolgega trajanja vojne in zaradi vsega, kar nosi vojna s seboj: boleznimi, slaba hrana, neurejeno življenje, uporaba alkohola, nikotina in slično. Ta generacija ni samo oslabiljena zaradi vojne, marveč treba upoštevati tudi dejstvo, da ni imela časa, da bi se pred vojno pripravila in popolno kulturno razvila. Po dovršitvi svoje nacionalne borbe, moramo posvetiti več pažnje tej generaciji, ki ni več v šoli nego izven šole. Tako pridemo do izvenšolskega dela za izobraževanje izvenšolske mladine in naroda.

Osebnost, ki naj v prvi vrsti vodi in ki naj bo središče vsega tega dela je

osnovnošolski učitelj.

Na izvenšolsko delo ali narodno izobraževanje nas navaja državna zahteva, ki izhaja iz osnovnega zakona našega narodno - državnega obstoja, razvoja in bodočnosti, a to je

zakon narodnega in državnega edinstva.

Dasiravno smo v preteklosti stremeli za tem, vendar je skoro celokupna kultura trch delov našega naroda težila v smer plemensko kulturne orientacije in radi tega je težak problem osnivanje

ene nacije — ene države.

Narodno in državno edinstvo se krepi in razvija z državno vzgojo v državnih ustanovah, vendar moramo nujno upoštevati tudi privatno vzgojo v privatnih ustanovah, t. j. z narodnim izobraževanjem (za učitelja z izvenšolskim delom) in tu naj bo

učitelj prva osebnost.

Navedel sem samo dva razloga, ki nas navajata na aktualnost dela za izobraževanje, v zvezi z učiteljevo osebnostjo. Še mnogo je sekundarnih razlogov za delovanje za narodno izobrazbo, če se tudi ne omenja zakon o narodnih šolah od § 1. (smoter pa do XI. poglavja tega zakona, ki je poln odredb o narodnem izobraževanju, razne odredbe, težnje naše organizacije, ki si je tudi ustavela v pravila delo in organizacijo kulturno-nacionalnih ustanov. Posebno od tedaj, ko se je Sokolstvo kraljevine Jugoslavije začelo širiti po vseh, se hoče, da postane iz Sokolstva osrednja organizacija za prosveto širokih narodnih slojev.

Narodno izobraževanje ali izvenšolsko delo učitelja je za nas aktualno vprašanje in oprijeti se ga moramo stvarno in po sistemu. V nasprotnem primeru bo ostalo, kar je do danes že bilo, t. j. slučajnost in diletantizem, od katerega nima velike koristi niti narod niti država. Učitelj more, ampak ne mora biti radi tega dela bolne ocenjen. Lahko ga pa pozovejo na odgovornost in tudi obsodijo, ker ne dela za narodno izobraževanje. To se tudi mnogokrat dogaja.

Radi važnosti in aktualnosti in z ozirom na to, da tangira učiteljstvo vprašanje dela v šoli in izven nje, in da je od pravilno razumevanega narodnega izobraževanja odvisno življenje in razvoj naroda in države, bomo razpravljali o tem vprašanju odkrito in stvarno.

Prvo vprašanje je, kaj bi bilo narodno izobraževanje?

Narodno izobraževanje naj bi bilo delo učiteljstva in ostalih narodnih voditeljev v vseh panogah, na katerih se izraža javno življenje z vso svojo svobodno inicijativo. To

Pri izvedbi popolne stanovske organizacije mora biti med glavnimi nalogami organizacija našega stanovskega tiska. Temu vprašanju bodo morale posvetiti vse sekcije, kakor tudi centralno vodstvo organizacije večjo skrb. Ako hočemo krepke in vsem zahtevam ustrežajoče organizacije, kar je seveda izven dvoma, bodo naši člani, kakor tudi predstavniki organizacije, pozorno razmislili to vprašanje in ga rešili tako, da bo postal stanovski tisk naša sila in najjačja vez stanovske skupnosti.

delo se začne prvenstveno tam, kjer je prenehalo direktno delovanje šole. To je delo izven šole in se uporablja brez ozira na dobo, spol in stan, pač pa se je treba ozirati edino na to, ali se deluje na vasi ali v mestu. Javno življenje se izraža: Z delom osebnosti v vseh panogah javnega življenja; z delom ustanov kulturno-nacionalnega značaja; z delom stanovskih organizacij in z delom ustanov socialno-ekonomskega značaja.

Delo osebnosti se izraža v pesništvu, umetnosti, književnosti, s sodelovanjem v raznih pokreth i. t. d.

Delo ustanov kulturno-nacionalnega značaja izražajo: 1. Sokolstvo. 2. Čitalnice in knjižnice. 3. Pevska društva. 4. Treznostno gibanje. 5. Jadranska straža. 6. Narodna odbrana. 7. Jugoslovenska matica. 8. Rdeči križ. 9. Narodna vseučilišča i. t. d.

Delo ustanov socialno-ekonomskega značaja izražajo: 1. Gasilstvo. 2. Zdravstvene zadruge. 3. Narodna zaščita. 4. Hranilnice. 5. Razne druge zadruge. 6. Kmetijska društva. 7. Kmetstvo in gospodinjstvo i. t. d. K temu je treba prišteti tudi razne ženske ustanove.

Delo stanovskih organizacij se odraža v organizaciji stanu v dobrobit stanu, naroda in države. Pri nas učiteljih (-icah) predstavljajo to delo naši tečaji, naša pevka društva, predavanja, sestanki in slično. Največji del izvenšolskega učiteljskega dela se uporablja za pobijanje nepismenosti.

Karakteriziral sem narodno izobraževanje in navedel ustanove, ki so sredstvo narodnega izobraževanja. Treba je navesti tudi razloge neuspeha narodnega izobraževanja.

Kdor se javno udejstvuje, ta ve:

1. Da je narodno izobraževanje zelo komplicirano delo, da učiteljska ne dajejo nikake podlage za to delo, a oni, ki izdaja odredbe za izvedbo narodnega izobraževanja, ne skrbijo zadostno tudi za tečaje in slično.

2. Da so zelo pomanjkljiva inicijativa in navodila nadrejenih oblasti v tem pogledu.

3. Da zavzema delo za narodno prosvetovanje največji del učiteljevega prostega časa, za katerega pa učiteljstvo ni posebe nagrajeno, pač pa se kliče učitelj na odgovornost, ako se ne briga za to delo, če pa marljivo deluje, nima to delo zadostnega vpliva na njegovo oceno in napredovanje.

4. Da sodeluje pri tem delu razen učiteljstva zelo majhno število inteligence. Največje delo za narodno izobraževanje leži na ramenih učiteljstva, dasi bi moralo biti narodno izobraževanje dolžnost vseh narodnih prvakov, pa naj imajo katerikoli poklic.

5. Da zaide učiteljstvo ravno radi dela za narodno izobraževanje, v neštete spore s svojo okolico in ni zadostno zaščiten, marveč je prepuščeno samemu sebi, v obrambo dela, ki ga vrši za narod in državo.

6. Da se naše stanovske organizacije, od glavnega odbora do sreskih društev, dasi je vnešeno to delo v pravila JUU, ne brigajo kako in na kak način naj bi se to delo izvedlo. (Opomba uredništva: Sekcija za dravsko banovino ima poseben odsek, ki daje sreskim društvom in članstvu direktive za to delo. Tudi banska uprava dravske banovine prav intenzivno podpira sekcijo pri tem delu in ji moralno in materialno pomaga.)

Ako smo konstatirali gornje, smemo reči tudi to:

a) Narodno izobraževanje kot izvenšolsko delo učiteljstva je zelo tesno spojeno z učiteljskim stanom in narodnim življenjem. Učitelj kot vodilna osebnost državno-narodnega razvoja in njegove bodočnosti, bi moral po zakonu za narodne šole in po svojem lastnem prepričanju sodelovati pri tem delu za dobrobit naroda in države.

b) Za to delo se kaže premala inicijativa od strani pristojnih oblasti. Ocenjevanje pravega dela med narodom ne pride v poštev pri ocenjevanju in napredovanju učiteljstva. Radi tega je potreben sistematičen načrt in navodila od nadrejenih šolskih oblasti, da bo učiteljsko delo res tudi sredstvo za ocenjevanje učiteljev (-ic) kot javnih delavcev, ki morajo dobiti priznanje za to delo.

c) Narodno izobraževanje je zelo kompliciran pojem, ki zahteva posebno pripravo in potrebno znanje. Radi tega je potrebno, da se temu vprašanju posveti vsa pažnja že na učiteljskih, kjer bi bilo treba to vprašanje spojit s predmetom, telovadbo in Sokolstvom tako, da bi prišlo nove učiteljske generacije na delo že pripravljene in bi to delo bilo spojeno s Sokolstvom zato, ker je to osrednja organizacija za prosveto širših plasti našega naroda. V učiteljski organizaciji bi morale obstojati prosvetno - kulturne sekcije, ki bi se bavile tudi z narodno-kulturnim delovanjem, pripravljale tečaje za delo za narodno izobraževanje kakor tudi z izdajanjem lista, ki bi se bavil z narodnim izobraževanjem, to je z izvenšolskim delom učiteljstva. — (Opomba

uredništva: Sekcija za dravsko banovino ima poseben odsek, ki pripravlja tečaje in izdaja list »Prosveta«.)

č) Pri vojakih, kamor pride skoro ves moški del naroda, bi moral biti nastavljen poseben učitelj, kot so nastavljeni vojaški duhovniki. Ta učitelj bi moral poučevati vojake o vseh vprašanjih, ki jih čakajo, ko izstopijo iz vojaške službe.

d) Sklicati je treba zborovanje vseh prosvetno-kulturnih delavcev. Na tem zborovanju naj bi se sestavile smernice dela in ustanovila organizacija prosvetno kulturnih delavcev v celi državi in s to organizacijo naj bi se omogočilo, da bi prišlo do veljave pri velikem de-

lu za narodno prosveto, danes vse raztresene moči.

Kot sem v članku »Učitelj kot politična osebnost v državi« iznesel svoje mišljenje, tako poudarjam v članku »Učitelj kot kulturno nacionalni delavec« misli, o katerih naj razmišlja učiteljstvo, kakor tudi merodajne oblasti in oni delavci, ki se bavijo z narodnim izobraževanjem. Vse navedbe in zakoni bodo ostali samo mrtve črke, ako se v to vprašanje ne poglobimo in ne organiziramo dela.

Samo na ta način bo postalo tudi narodno izobraževanje delo našega javnega življenja, in delavci bodo razumevani, a največje koristi bodo imeli oni, za katere živimo, to so: narod, kralj in država.

E. Vranc:

Nekaj misli k šolsko-reformnemu gibanju v dravski banovini

Ob 10 letnici intenzivne poborniške aktivnosti

V času predvednotenja življenjskih dobrin in gesel ne smemo v nizu spremenjenih gospodarskih in kulturnih potreb prezreti našega šolskega žitja in bitja v smeri poti in ciljev zadnjega časa. Domišljamo si namreč radi, da smo prestali šolsko reformo in dosegli nivo, kjer se stikata stvarno življenje in šola. Da ne bo nepotrebne samoprevare, je potrebno, da odkrito pogledamo resnici v obraz. To tem bolj, ker baš poteka decenij, ko smo z vso vneto pričeli dvigati prapor šolske reforme širok naš domovine.

Ze pred vojno, zlasti pa po vojni je tok šolske reforme pridrel k nam iz inozemstva. Bil je izraz nezadovoljstva s šolo - učilnico, zato so prvi pristaši gibanja bili po večini podjetnejši učitelji ki so se zatekli k študiju novih poti in sredstev. Marsikoga je stvar omamila vsled modernizma, vse pa je spodbujala in krepila misel, da bo »delovna šola« odresila svet...

Pričeli smo s temeljito preobrazbo šolskega pouka. Z nastavki »delovne šole«, s knjižnicami, z ekskurzijami in hospitacijami je bila preusmeritev praktično in teoretično fundirana, »nova šola« že skoraj udomačena. Vzlic oficijelni desinteresanosti je delovno-šolska ideja razmeroma napredovala in niti za svarila in trobila k umiku se ni nihče zme-nil.

In čemu tudi? Saj je bilo vse tako »ograničeno«, da ni bilo povoda za razburjanje. Cilji so bili točno postavljeni, poti »svobodne«. V glavnem naj delovna šola stremi za tem, da se harmonično razvijejo vse telesne in duševne sile učencev. Učitelj naj vzbujati njih sodelovanje in iznajdljivost. Naj jih pripravi v delovnih zajednicah in v strnjemem pouku do tega, da si bodo sami pridobivali trajno in za življenje potrebno znanje. Podvig npravnstvene osebnosti učenca naj mu olajša življenje v sodobno kulturo.

Temeljni poudarek, da ni glavno snov, temveč razvoj in zmožnosti otroka, t. j. duševno delo, ni bil vselej dovolj upoštevan, kar so dokazovali tudi izdani učni načrti. Zlasti se je nešteto krat istovetilo ročno delo v delavnicah z delovnošolskim gibanjem. S tem v zvezi je postala kmalu tudi »moderna podčelzelska šola« šlager obnove. Ki naj čimprej zajame široke mase učiteljstva.

Ko je končno tudi oblast zagrabila idejo, se je učiteljstvo oprijelo novih smeri ter je zahteve izvajalo v šolskem delu na celi črti. Doba »moderne didaktike« je vzcvetela, duh šole je ostal več ali manj neizpremenjen. Razne struje so pričele diferencirati take pojave in bičati površno gledanje problemov. Zlasti so nekateri poudarjali socialni značaj nove šole in so s te strani presojali važnosti in meje za izvedbo reformnih načrtov. Iz teh vidikov je bil nekaj časa urejevan tudi »Popotnik« dokler se socialna ideja ni morala podrediti drugim. Od takrat smo ostali pri »mojstrih učne umetnosti«, ker »delovna šola bo ostala vedno le nekaka lastna in osebna tvorba v to usmerjenih novih ljudi...«

Nimam namena niti prostora, da bi se spuščal v podrobnosti. Naj zadostuje načelna ugotovitev, da se je preusmeritev šolskega dela v smislu šolsko-reformnega gibanja izvršila v veliki meri. V metodično-didaktičnem

Andreja Grum-Skuljeva:

Gospodinjstvo-nadaljevalno šolstvo

Gospodinjstvo-nadaljevalno šolstvo se je razmahnilo v dravski banovini tako, da nihče ne more preko te ustanove, kdor je poklican za delo pri narodnem prosvetovanju.

V teku šestih let se je ustanovilo okrog 100 gosp. nad. šol, torej odpade približno na vsako deseteto šolo ena. Toda ne samo število šol, pomembnejše je število gojenk. Ker posluje šola le, ako jo poseča najmanj 12 gojenk, je število vsakoletnih absolventk precejšnje.

Ze iz teh malih podatkov je razvidno, da nudijo gospod. nad. šole velikemu številu naših deklet potrebno predizobrazbo za njih poklic in podlago samoizobrazbi. Gojenke gosp. nad. šol skušajo že doma uveljavljati načela naprednega gospodinjstva, zlasti pa še potem, ko si ustvarijo svoje lastne domove.

Udomačila se je tudi že navada, da se dekleta tudi po dovršeni šoli obračajo na svojo učiteljico v spoznanju, da najdejo pri njej gotovo nadaljnjih navodil in nasvetov. Učiteljica jim ni samo pokazala poti v šoli, stoji jim ob strani tudi pri njih težkem delu za družino in narod. Prav ta vez je odločilnega pomena za mlade gospodinje, za učiteljstvo pa važno torišče pri njegovem delu za narodno prosvetovanje.

Gospodinjstvo-nadaljevalna šola je nastala iz potrebe.

Prav to bistvo je tudi izhodišče za delo pri prosvetovanju. Kdor pa na tem polju dela, mora tolmačiti ta pojmi, upoštevajoč razmere, v katerih danes živimo. Velja naj načelo, da imej prosveta za podlago dobre gospodarske prilike.

Ako primerjamo namen gosp. nadaljevalnih šol s tem principom, vidimo, da so te šole one ustanove, ki naravnost napljujejo na tako delo. Kmetijskih deklet ne vzgajajo in uče z besedami, ampak z delom. Vzgoja in pouk sta združena v strnjeno celoto brez pretiravanja ali vsiljevanja enega ali drugega. Kmetstvo deklet spozna v tej šoli, kaj je prav, kaj napačno, česa ne morejo pri njenem domu.

Ker dekleta sodijo vse napake in potrebe po svojih domovih, je ves pouk in vzgoja individualna, posameznim domovom primerna, a vendar strnjena v celoto, kolikor in kar imajo vsi domovi skupnega.

Gospodinjstva šola postaja s tem zajednica, zdrava in polna življenja, ki skrbi za zdrav in krepak razvoj posameznih domov — temelja celokupnega narodnega gospodarstva.

Te krepke sile mladih gospodinj bodo odločilnega pomena za obstoj naših kmetij. Ta